

OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA ILMIY-TADQIQOT FAOLIYATINI BOSHQARISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI

O. Bazarov

Qo'qon Davlat Universiteti

Ilmiy-tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlarni
tayyorlash bo'limi boshlig'i

Annotatsiya

Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini samarali boshqarishning nazariy va tashkiliy-metodik asoslari, innovatsion boshqaruv mexanizmlarini joriy etishning ustuvor yo'nalishlari hamda ilmiy faoliyat natijadorligini oshirish omillari tahlil etiladi. Universitetlarda ilmiy salohiyatni rivojlantirish, ilmiy loyihalarni boshqarish, raqamli texnologiyalardan foydalanish, ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash, xalqaro ilmiy hamkorlikni kengaytirish va ilmiy ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Shuningdek, ilmiy faoliyatni natijaga yo'naltirilgan boshqarish, indikatorli monitoring, loyiha boshqaruvi, mentorlik va ilmiy natijalarni tijoratlashtirishga asoslangan takomillashtirilgan boshqaruv modeli taklif etiladi.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, ilmiy-tadqiqot faoliyati, innovatsion boshqaruv, ilmiy salohiyat, ilmiy loyiha, raqamli transformatsiya, ilmiy-pedagogik kadrlar, ilmiy natijadorlik, xalqaro hamkorlik, tijoratlashtirish, monitoring, ilmiy infratuzilma.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim muassasalari faoliyatining samaradorligi nafaqat ta'lim xizmatlari sifati, balki ilmiy-tadqiqot faoliyatining rivojlanganligi, yangi bilimlar yaratilishi, innovatsion ishlanmalarning amaliyotga joriy etilishi hamda yuqori malakali ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash imkoniyatlari bilan ham belgilanadi. Zamonaviy universitetlar ta'lim, fan va ishlab chiqarish integratsiyasini ta'minlaydigan, jamiyatning dolzarb muammolariga ilmiy yechimlar taklif etadigan hamda innovatsion rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydigan muhim institutsional markazlar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ilmiy-tadqiqot faoliyatining rivojlanishi universitetlarda mavjud ilmiy salohiyatdan oqilona foydalanish, professor-o'qituvchilarning tadqiqotchilik faolligini oshirish, yosh olimlarni qo'llab-quvvatlash, ilmiy loyihalarni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiyalash va tadqiqot natijalarini amaliyotga tatbiq etish bilan uzviy bog'liq. Bunda ilmiy faoliyatni an'anaviy ma'muriy usullar asosida tashkil etishning o'zi yetarli emas. Zamonaviy talablar strategik rejalashtirish, natijaga yo'naltirilgan boshqaruv, raqamli monitoring, ochiq ilm-fan

tamoyillari va manfaatdor tomonlar bilan hamkorlikka asoslangan innovatsion yondashuvlarni talab etadi.

O‘zbekiston Respublikasida ilm-fanni rivojlantirish, ilmiy faoliyatni boshqarish tizimini takomillashtirish va ilmiy-innovatsion salohiyatdan samarali foydalanish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktabrdagi PF-6097-son Farmoni bilan tasdiqlangan “Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”da ilmiy tashkilotlar faoliyati samaradorligini baholash, ilmiy loyihalarni rivojlantirish, ilm-fanni moliyalashtirish manbalarini kengaytirish, ilmiy infratuzilmani takomillashtirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish kabi ustuvor vazifalar belgilangan.

Ilmiy faoliyatni boshqarishning asosiy xususiyati uning ijodiy va intellektual mehnat bilan bog‘liqligidir. Ta’lim jarayonidan farqli ravishda, ilmiy tadqiqotlarda kutilmagan natijalar, yangi muammolar, metodologik izlanishlar va uzoq muddatli maqsadlar muhim o‘rin tutadi. Shu sababli ilmiy faoliyatni boshqarishda qat’iy ma’muriy nazorat bilan cheklanib qolmasdan, akademik erkinlik, tashabbuskorlik va ilmiy mas’uliyat o‘rtasida muvozanatni ta’minlash zarur.

Oliy ta’lim muassasalarida ilmiy faoliyatni tashkil etish jarayonida turli tashkiliy va metodik muammolar yuzaga kelishi mumkin. Ularni aniqlash va tizimli ravishda hal etish innovatsion boshqaruv mexanizmlarini joriy etishning muhim shartidir.

Innovatsion boshqaruv mexanizmlari ilmiy faoliyatni tashkil etishda zamonaviy texnologiyalar, yangi tashkiliy yondashuvlar, samarali rag‘batlantirish usullari va natijadorlikni baholash vositalaridan kompleks foydalanishni nazarda tutadi.

Strategik boshqaruv ilmiy-tadqiqot faoliyatini universitetning uzoq muddatli rivojlanish maqsadlari bilan bog‘lashga xizmat qiladi. Bunda ilmiy yo‘nalishlarni tanlash tasodifiy yoki faqat individual tashabbuslarga asoslangan bo‘lmasligi, balki ilm-fan rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari, hududiy ehtiyojlar, jamiyat muammolari va universitetning mavjud ilmiy salohiyati hisobga olinishi kerak.

Ilmiy faoliyatni loyiha asosida boshqarish ilmiy g‘oyalarni aniq maqsad, vazifa, muddat, resurs va natijalar bilan bog‘langan tizimli faoliyatga aylantiradi. Mazkur mexanizm tadqiqotning barcha bosqichlarini - g‘oyani shakllantirishdan tortib natijalarni joriy etishgacha bo‘lgan jarayonni boshqarish imkonini beradi.

Raqamli transformatsiya ilmiy faoliyatni boshqarishda tezkorlik, ma’lumotlarning yaxlitligi va qarorlar qabul qilish sifatini oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Raqamli boshqaruvning asosiy maqsadi qog‘oz hujjatlarni elektron shaklga o‘tkazish bilan cheklanmaydi. U ilmiy faoliyatga oid ma’lumotlarni yagona tizimda birlashtirish, jarayonlarni avtomatlashtirish va natijalarni tahlil qilish imkonini berishi kerak.

Sun’iy intellekt vositalaridan foydalanishda ham ilmiy halollik, ma’lumotlarning maxfiyligi, mualliflik huquqi va inson nazorati tamoyillari saqlanishi zarur. Bunday vositalar tahlil va tashkiliy jarayonlarni qo‘llab-

quvvatlashi mumkin, biroq ilmiy xulosalarning asoslanganligi uchun tadqiqotchining mas’uliyatini almashtirmaydi.

Oliy ta’lim muassasalarining ilmiy salohiyati, eng avvalo, ilmiy izlanish olib borishga qodir, mustaqil fikrlaydigan, metodologik bilimlarga ega va o’z tadqiqot natijalarini ilmiy jamoatchilikka taqdim eta oladigan kadrlar bilan belgilanadi. Shu sababli ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash ilmiy boshqaruvning strategik yo’nalishi sifatida qaralishi zarur.

Ilmiy kadrlar tayyorlash tizimi faqat doktoranturaga qabul qilish yoki dissertatsiya mavzusini tasdiqlash bilan cheklanmasligi kerak. U tadqiqotchining ilmiy faoliyatga kirishidan boshlab, metodologik tayyorgarligi, tadqiqot olib borishi, natijalarni e’lon qilishi, akademik hamkorlikni rivojlantirishi va ilmiy mustaqillikka erishishigacha bo’lgan jarayonni qamrab olishi lozim.

Tahlillar shuni ko’rsatadiki, oliy ta’lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini boshqarish samaradorligi alohida tadbir yoki texnologiyaning joriy etilishi bilan emas, balki ularning o’zaro muvofiqlashtirilgan tizim sifatida ishlashi bilan belgilanadi. Masalan, raqamli monitoring tizimini joriy etishning o’zi ilmiy faoliyat sifatini avtomatik ravishda oshirmaydi. Agar indikatorlar noto’g’ri tanlansa yoki to’plangan ma’lumotlar boshqaruv qarorlarida qo’llanilmasa, raqamlashtirish faqat hisobot yuritish vositasiga aylanib qolishi mumkin. Shuning uchun raqamli vositalar strategik rejalashtirish, ilmiy loyihalarni boshqarish va natijalarni baholash jarayonlari bilan bog’lanishi lozim.

XULOSA

Oliy ta’lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini boshqarishning innovatsion mexanizmlarini rivojlantirish zamonaviy universitetlarning ilmiy salohiyatini mustahkamlash, ilmiy natijalarning sifatini oshirish va ta’lim, fan hamda amaliyot o’rtasidagi integratsiyani kuchaytirishning muhim shartidir. Maqolada taklif etilgan boshqaruv modelining asosiy afzalligi ilmiy faoliyatning barcha bosqichlarini yagona tizimga birlashtirish imkoniyatidir. Ushbu yondashuv ilmiy muammolarni aniqlashdan boshlab, strategik maqsadlarni belgilash, loyihalarni amalga oshirish, natijalarni monitoring qilish, ilmiy va amaliy samarani baholash hamda keyingi rivojlanish vazifalarini belgilashgacha bo’lgan jarayonni qamrab oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 29-oktabrdagi O‘RQ-576-son **“Ilm-fan va ilmiy faoliyat to‘g‘risida”gi Qonuni**. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/>
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktabrdagi PF-6097-son **“Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni**. <https://lex.uz/uz/doc-passport/-5073447>
3. O‘zbekiston Respublikasining **“Innovatsion faoliyat to‘g‘risida”gi Qonuni**. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi: <https://lex.uz/>
4. Qobilova, E., I. Xaydarova, and R. Gulnora. "O ‘ZBEK XALQ AN’ANALARI-TARBIYA OMILI." *Scientific Approach to the Modern Education System* 3.26 (2024): 192-195.

5. QOBILOVA, E'ZOZXON. "Forming a sense of love for the profession by teaching labor songs to 4th class students in music culture lessons." *Journal of Positive School Psychology* 7.2 (2023).
6. Azizxonova, M. va E. Qobilovalar. "YOSHLARNI MUSIKY MADANIYATI VA MAINAVYATNI SHAKLLANTIRISHDA MUSIKY TABIYANING AHAMIYATI." *Sharq san'ati va madaniyati* 3.1 (2022): 51-57.
7. Bakirovna, Qobilova, et al. "THE ROLE OF A MUSIC TEACHER IN THE PROCESS OF EDUCATING CHILDREN'S MORAL FEELINGS." *International Journal of Early Childhood Special Education* 14.6 (2022).
8. Qobilova, Ezoz, Oygul Sobirova va Faxriddin Najmiddinov. "Musiqiy madaniyat va ma'naviyatni shakllantirishda musiqa ta'limining ahamiyati." *Academicia: Xalqaro ko'p tarmoqli tadqiqot jurnali* 11.1 (2021): 698-703.
9. Bakirovna, Q. E. "Theoretical And Methodological Basis Of Overcoming Contradictions In Modern Musical And Educational Practice." *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching* 1.1 (2021): 117-120.
10. Djumaboyeva, M. "FORMING THE QUALITY OF CREATIVITY IN STUDENTS BY TEACHING THE LIFE AND WORK OF COMPOSER SULAYMON YUDAKOV." *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036 12.02 (2023): 30-33.
11. Djumaboyeva, M. "Activities Specific To Music Lessons And Requirements For The Teacher In Using Them As A Means Of Education." *Journal of Positive School Psychology* (2023): 877-880.
12. Bakirovna, Qobilova, et al. "THE ROLE OF A MUSIC TEACHER IN THE PROCESS OF EDUCATING CHILDREN'S MORAL FEELINGS." *International Journal of Early Childhood Special Education* 14.6 (2022).
13. Djumaboyeva, M. "PEDAGOGICAL SKILLS OF MUSIC TEACHERS." *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research* 4 (2024): 150-154.
14. Rasulova, H. N. "Pedagogical opportunities of applying clil technology in music education." (2025).